

MUUTOSVASTARINTAA RUOKAMURROKSESSA

Suomen Elintarviketyöläisten Liiton (SEL) lakko sulki huhtikuussa 2025 usean suomalaisen liha-alan tehtaan ja teurastamon linjat. Lakkouutisoinnissa nostettiin toistuvasti esille lakon vaikutukset kuluttajaan sekä eläinten kokema kärsimys – tosin eläinten itsensä näkökulmasta varsin absurdilla tavalla. Ylen verkkouutisen (Nelskylä 2025) mukaan pelkästään Atrian ja HK Foodsin teuraskarsinoissa elinpäiviensä päättymistä ”odotti” 18 000 sikaa. Koska eläimiä itseään ei voi haastatella, puheenvuoron uutisjutussa saivat maatalousyrittäjät ja heidän edunvalvojansa, Suomen Sikayrittäjä ry sekä Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK). Puheenvuoroissa toistui haastateltavien jakama huoli lakon seurauksista: ”Karsinan seinät tulevat vastaan, jos eläimet eivät lähde ajallaan pois”, ”jo yhden viikon viivästys saattaa aiheuttaa vakavan dominoefektin”. Vaikka eläinten ahdinko ruuhkautuneissa teuraskarsinoissa oli todellinen, eläimet tuskin omasta mielestään ”jonottivat” tai ”odottivat” tappamistaan. *Kovan viikon ilta* -satiiriohjelmassa (Yle TV1 12.4.2025) vitsailtiinkin lakkouutisoinnin näkökulmalla. Juontaja Jukka Lindström ihmetteli, miten teurastamista voitiin käsitellä uutisoinnissa vakavalla naamalla eläinten hyvinvointia parantavana asiana.

Lakko olisi tarjonnut hyvän sauman käsitellä eläintuotannon ongelmia myös eläinoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Elinkeinoelämän edustajien sijasta olisi voinut pyytää kommenttia eläinoikeuksia ja eläinetiikkaa tutkivilta asiantuntijoilta. Olisi voinut kysyä, onko eläintuotannon prosesseissa, tuotantomäärissä ja tukipolitiikassa tarkistamisen varaa, jos alan ammattijärjestön lyhyt työnseisaus on omiaan aiheuttamaan eläimille ahdinkoa ja kärsimystä. Julkisen pohdinnan arvoinen kysymys on myös se, onko ihmisillä enää nykytiedon valossa ylipäätään moraalista oikeutta käyttää halvan einseruuan tuottamiseen massiivisia määriä viisivuotiaan ihmislapsen älykkyydellä varustettuja, pelkoa, kipua ja iloa tuntevia eläimiä.

Kansalaiskeskusteluissa voimistuu vuosi vuodelta näkemys, että älykkäitä eläimiä ei pitäisi kohdella pelkästään elintarviketeollisuuden halpana raaka-aineena. Journalismin konventiot, toimitustyön tahti ja vakiintuneet uutiskehykset kuitenkin ohjaavat aihetta koskevaa uutisointia myötäilemään yhä uudelleen eläinteollisuuden intressejä ja näkökulmaa. Kuten viestinnätutkijat Janne Seppänen ja Esa Väliverronen (2024, 59) toteavat, suuri osa uutisista perustuu tiedotteisiin, ja tiedotteiden pohjalta uutisoidaan tiedottajan tarjoamia näkökulmia ja sanamuotoja suosien. Niinpä tiedotteen pohjalta kirjoitetussa,

Atrian uudesta Nurmon broileritehtaasta kertovassa Ylen uutisessa (Rintamaa 2024) puhuttiin sievistelevästi ”15 000 linnun käsittelystä” tunnissa. Toimitaja Niklas Kaskeala syytti *Markkinointiuutisten* kolumnissaan (2024) Atrian tiedotetta yritysten markkinointiviestinnälle tyypillisestä ”orwellilaisesta uuskielestä”, jossa ”totuus eläintuotannon mittakaavasta ja vaikutuksista ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin on kätkeyty huolella valittujen sanojen taakse”.

Ylen uutisjuttu Atrian Nurmon tehtaasta avajaisista noudatteli pilkuntarkasti Atrian tiedotteen tyyliä. Tehtaan edustalla haastateltu maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah vakuutti verkkouutistakin kuvittavassa *Yle Uutisten* videoklipissä, että massiivinen tehdasinvestointi tulee kannattamaan, koska ”suomalaiselle tuotannolle” tulee olemaan kysyntää kansainvälisillä markkinoilla. Perusteluiksi ministeri luetteli maailman väestön kasvun, keskiansioiden nousun ja ilmastomuutoksen aiheuttamat haasteet. Essayah perusteli broileritehtaan merkitystä ajan hengen mukaisesti myös ”huoltovarmuudella”.

[...] ja tietysti tämä vientinäkyvä mikä täällä Atrialla korostuu, niin tämä on tärkeä osa sitä huoltovarmuutta, että tarvittaessa sitten sen viennin voi kääntää kotimaan suuntaan takaisin ja sitä kautta varmistaa sen huoltovarmuuden.

Ministeri noudatteli perusteluissaan niin tarkasti Atrian tiedotteen muotoiluja, että ilman ruudussa näkyvää tekstiplanssia katsojille olisi saattanut jäädä epäselväksi, esiintyikö Essayah haastattelussa lihatalo Atrian vai Suomen hallituksen edustajana. Haastamista tai ikäviä jatkokysymyksiä ministerin ei kummassakaan tapauksessa tarvinnut pelätä. Yle noudatti niin ikään Atrian määrittämää linjaa: ministerin puheen taustalla näytettiin kuvaa tehdassalista, jossa hohtavan vaaleat, verettömät lihapalat etenivät krominhohtoisella liukuhihnalla sujuvasti kuin Jacques Tatin *Playtimen* (1967) toimistossa.

Edellä esitellyt esimerkit havainnollistavat, että verovaroin rahoitettu Yleisradio asettuu vakiintuneiden työtapojen ja uutiskehysten kautta uutisoinnissaan toistuvasti eläinteollisuuden markkinointiviestintää hoitavan mainosmiehen rooliin. Kaupallisen median kohdalla voisi ymmärtää paineen suhtautua eläinteollisuuteen myötäsukaisesti. Lihatalot ovat isoja asiakkaita ja merkittäviä yhteistyökumppaneita, ja viimeisiä teollisuudenaloja, jotka kohdistavat markkinointi- ja mainosponnistuksensa perinteiseen mediaan. Mutta onko Ylen pakko omaksua uutisoinnissaan samankaltainen rooli? Eikö Yle voisi jättää eläinteollisuuden vastuullisuuspesun kaupallisille toimijoille ja tarjota kansalaisille sellaisia näkökulmia, jotka eivät kaupallisilla kanavilla pääse esiin? Yle voisi antaa nykyistä useammin puheenvuoron esimerkiksi suomalaisille kasviproteiiniyrittäjille, jotka kamppailevat saadakseen elintilaa ja näkyvyyttä lihateollisuuden hallitsemissa elintarvikemarkkinassa.

Eläinoikeusliikkeet ja tutkimustieto ovat vuosikymmeniä tuoneet esiin teollisen eläintuotannon ongelmia, mutta näiden näkökulmien tuominen uutisjournalismiin etenee tuskallisen hitaasti. Eläinten oloista tehdastiloissa saatetaan esittää huolekkaita kysymyksiä, mutta toimialan eettisen oikeutuksen pohtiminen ja vaihtoehtoisen tulevaisuuden visioiminen on uutis- ja ajankohtaisgenreissä edelleen vaikeaa (Saarenmaa & Valtonen 2024; Saariketo & Saarenmaa 2021). Alkaisiko vähitellen olla aika, että myös eläinoikeuksia, -etiikkaa ja -politiikkaa edistävien organisaatioiden, tutkijoiden ja aktivistien esittämät näkökulmat saisivat tilaa uutisoinnissa? Mitä äänekkäämmäksi eläinteollisuuden kriitikoiden rintama kasvaa, sitä selvemmin eläinteollisuutta priorisoiva uutisointi alkaa näyttää tietoiselta puolelta asettumiselta ja muutosvastarinnalta.

Muutospainetta luovat eläinoikeusliikkeet ja Benjamin Pitkäsen ja Elisa Aaltolan kaltaiset, mediassa ahkerasti esiintyvät aktivistipersonat. Painetta kasvatetaan myös tutkijapuheenvuoroilla ja yliopistojen tutkimus- ja opetusisällöillä. Taiteen- ja kirjallisuudentutkimuksessa sekä historia- ja sosiaali-tieteissä eläinetiikka on ollut jo vuosia tutkimuksen ja opetuksen valtavirtaa. Myös median ja viestinnän tutkimuksessa voidaan tehdä enemmän eläintie-toisen ajattelun edistämisen eteen. Teoreettista selkänöjaa tarjoavat tuoreet suomennokset, Jacques Derridan *Eläin joka siis olen* (2020) ja John Bergerin *Miksi katsoa eläimiä* (2025). Kuten sosiologi Salla Tuomivaara (2019) on muis-tuttanut, mediatutkimuksessa ahkerasti siteerattu, Frankfurtin koulukunnan keskushahmoihin kuulunut Theodor Adorno käsitteli hänkin tuotannossaan laajasti eläinetiikkaa. Adornon esittämä vaatimus tiedeyhteisölle oli, että teori-an on oltava kriittistä, yhteiskunnallisesti kantaa ottavaa ja elävässä elämässä kiinni olevaa (Pieniniemi 2020).

Tässä *Lähikuvan* 2/2025 teemanumerossa tarkastellaan kriittisesti median ruokakuvastoja ja kuvastojen kautta muodostuvaa suhdettamme tuotantoeläi-miin. Erityishuomion kohteena ovat audiovisuaalis-tekstuaaliset keinot, joilla eläinperäistä ruokakulttuuria on Suomessa edistetty ja ylläpidetty. Kokonai-suuden avaa Laura Saarenmaan analyysi 1970–1980-lukujen tv-mainoshahmo Väiskistä. MTV:n ohjelmien yhteydessä kymmenen vuoden ajan esitetyt K-kaupan Väiski -mainokset muovasivat suomalaisten televisionkatsojien mieliä lihankulutukselle myönteisiksi ja kannustivat suomalaisia ostamaan, valmistamaan ja syömään lisää lihaa.

Taija Kaarlenkaski, Sonja Mutanen ja Juhana Venäläinen tarkastelevat artikkelissaan, miten eläinoikeusjärjestöt Animalia ja Oikeutta eläimille sekä maitotilalliset viestivät tekemisistään Instagram-kuvapalvelussa. Huomion kohteeksi nousevat toimijoiden ristikkäiset motiivit. Vaikka niin maitotilallisten kuin eläinoikeusjärjestöjenkin viestintä keskittyy eläinten hyvinvointiin, hyvinvoinnin määrittelyjen välillä vallitsee perustavanlaatuinen kuilu. Siinä missä maitotilallisten näkökulmasta maatila on lehmän luonnollinen elinympäristö, eläinoikeusjärjestöt painottavat, ettei lajityypillinen elämä ole eläimille mahdollista nykymuotoisen maidontuotannon kontekstissa.

Suomalaisen ruoantuotannon ohella *Lähikuva* 2/2025 luo katseen syömi-sen kuvauksiin kansainvälisissä mediatuotteissa. Viktoria Murskajan kat-saus esittelee ruokailukohtauksiin kytkeytyviä merkityksiä japanilaisessa elokuvassa 1930-luvulta nykyaikaan. Roosa-Maria Mussen katsauksessa tarkastellaan sosiaalisessa mediassa suosion saavuttaneita, Etelä-Koreassa syntyneitä mukbang-videoita yhteiskunnallisen taustan, moniaistillisuuden ja sukupuolittuneen kehollisuuden näkökulmista. Joel Kuortti pohtii näkö-kulmakirjoituksessaan suomalaisen viinipuheen rakentumista ja totuttuja tapoja puhua viinistä. Teemakokonaisuuden päättävät kaksi ruokakulttuuria käsittelevää kirja-arviota.

Kriittiselle tutkimukselle ja keskustelulle kuvista, sanoista, käsitteistä ja niiden merkityksistä on tilausta erityisen paljon vuonna 2025. Haluamme numeron myötä kiittää *Lähikuvan* edeltävän kaksivuotiskauden 2023–2024 päätoimittajia, Maiju Kannistoa ja Mari Pajalaa, menestyksekkäistä vuosista

ja painavista teemakokonaisuuksista. Teidän luotsaaminenne *Lähikuvassa* on julkaistu Adornonkin peräänkuuluttamaa kriittistä ja elämässä kiinni olevaa tutkimusta audiovisuaalisen mediakulttuurin ilmiöistä.

Haluamme omalla päätoimittajakaudellamme vaalia samankaltaisia arvoja ja nostaa esille eteenpäin katsovaa tutkimusta, joka uskaltaa arvostella mediayrityksiä vallan väärinkäytöistä ja ottaa kantaa yhteiskunnallisiin epäkohtiin, kuten eläinten asemaan suomalaisessa ruoantuotantojärjestelmässä. Toivotamme sinut, *Lähikuvan* lukijan, lämpimästi mukaamme tarkastelemaan mediaa ja maailmaa kriittisten linssien läpi. Antoisia lukuhetkiä *Lähikuvan* Ruoka-numeron parissa!

Turussa 2.6.2025

Laura Saarenmaa ja Kaisu Hynnä-Granberg

Lähteet

Kaikki linkit tarkistettu 1.6.2025.

Berger, John (2025) *Miksi katsoa eläimiä*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Derrida, Jacques (2020) *Eläin joka siis olen*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Kaskela, Niklas (2024) Kirjoitin Atrian tiedotteen rehellisesti uusiksi: ”Tehtaassa voidaan tappaa jopa 15 000 lintua tunnissa”. *Markkinointiuutiset* 23.9.2024. Saatavilla: <https://www.markkinointiuutiset.fi/artikkelit/kirjoitin-atrian-tiedotteen-rehellisesti-uusiksi-tehtaassa-voidaan-tappaa-jopa-15-000-lintua-tunnissa-niklas-kaskela-mu-kolumni>.

Nelskylä, Lena (2025) Siat odottavat nyt teurastusta ja kasvavat kilon päivässä – näin lakko vaikuttaa eläimiin. Yle 8.4. 2025. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20154713>.

Pieniniemi, Simo (2020) Eroon todellisuudelle vieraasta filosofoinnista. Huomioita Theodor W. Adornosta ja kulttuuriteollisuudesta. *Media ja viestintä* 43(4), 420–425. 43(4). Saatavilla: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/100625>.

Rintamaa, Tuomo (2024) Atrian historian suurin investointi avattiin: uusi siipikarjatehdas käsittelee jopa 15 000 lintua tunnissa. Yle 22.8.2024. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20106672>.

Saarenmaa, Laura & Valtonen, Pasi (2024) Murtumia talousosastolla. Lihavienti talousjournalismin aiheena. *Media ja viestintä* 47(3): 51–61. <https://doi.org/10.23983/mv.147225>.

Saariketo, Minna & Saarenmaa, Laura (2021) Tiedon politiikat. *Media ja viestintä* 44(1), i–iv. Saatavilla: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/107297>.

Seppänen, Janne & Välvirronen, Esa (2024) *Mediayhteiskunta. Viestintä ja valta huomiotaloudessa*. Tampere: Vastapaino.

Tuomivaara, Salla (2019) *Animals in the Sociologies of Westermarck and Durkheim*. Lontoo: Waterstones.